

פרק ראשון - קדשי קדשים

משנה

משנתנו דנה בענין מעילה בקדשי קדשים שנפסלו: **קְדָשֵׁי קְדָשִׁים שֶׁשֶׁחֲטָן בְּדָרוֹם** – בדרום העזרה, ודינם להשחט בצפונה וכמו ששנינו ב**בובאים (17a) מוֹעֲלִין בָּהֶן** – הנהגה מהם שוה פרוטה, מעל, שאף על פי שנפסלו, לא יצאו מקדושתם לגבי מעילה. המשנה מוסיפה לבאר דין זה: **שֶׁחֲטָן בְּדָרוֹם**, שלא כמצותם, ו**קִיבֵל דָּמָן בְּצַפּוֹן**, כמצותם, או ששחטם **בְּצַפּוֹן וְקִיבֵל דָּמָן בְּדָרוֹם**, בין כך ובין כך מועלים בהם. **שֶׁחֲטָ בַּיּוֹם וְזָרֵק בְּלַיְלָה**, אף שזמן זריקת הדם היא ביום ולא בלילה, ונפסל הקרבן, מכל מקום מועלים בו. וכן שחט **בְּלַיְלָה וְזָרֵק בַּיּוֹם**, ושחיטת קרבן בלילה פסולה, מכל מקום מועלים בו. **אוֹ שֶׁשֶׁחֲטָן בַּיּוֹם בַּיּוֹם וּבַצֶּפֶן**, אלא שבשעת השחיטה חשב לאכול מבשרם חוץ לזמנן – למחרת, שהם פיגול ונפסל הקרבן, והאוכל מהם חייב כרת, וכן אם חשב לאכול חוץ לזמנן, והיינו חוץ לעזרה, שגם כאן נעשה הקרבן פיגול, אלא שאין חייבים עליהם כרת. בכל אלו, **מוֹעֲלִין בָּהֶן**, ואף שנפסלו, אין הפסול מוציאם מידי מעילה. המשנה מוסיפה לבאר את דין מעילה בקרבנות פסולים: **כָּל אִמֶּר רַבִּי יְהוֹשֻעַ**, כל שֶׁהָיָה לָהּ – לבהמת הקדשים שעת היתר לכהנים – שזריקת דמה היתה בהכשר והותרה לאכילת כהנים, אף על פי שנפסלה לאחר מכן ואין הכהנים רשאים לאכול מבשרה, **אִין מוֹעֲלִין בָּהּ**. שהואיל והיה לה שעת היתר לכהנים, יצאה מכלל 'קדשי ה', ואין דין מעילה אלא בדברים הנקראים 'קדשי ה', שנאמר בענין מעילה (ויקרא טו) **וְחִטָּאָה בְּשִׁנְגָה מִקְדָּשֵׁי ה' וְכָל שְׂלֵא הִיא לָהּ שַׁעַת הִיתָר לְכַהֲנָיִם** – שנפסלה לפני זריקת הדם, הואיל ומעולם לא הותרה לאכילת כהנים, אף על פי שנפסלה להקרבה, הרי היא בכלל 'קדשי ה' ומוֹעֲלִין בָּהּ.

מבארת המשנה: **אִיזוּ הִיא** בהמת קדשים שֶׁהָיָה לָהּ שַׁעַת הִיתָר לְכַהֲנָיִם ואין מועלים בה, שֶׁלֵּנָה הבהמה, היינו שלן בשרה לאחר זריקת הדם עד הבוקר, ונעשה נותר. ו**שֶׁנִּשְׁמָטָה** בהמת הקדשים אחר זריקת דמה. ו**שֶׁיִּצְאָה** – או שהוציאהו מחוץ לעזרה לאחר הזריקה, ונפסל הבשר ביצאה. אף על פי שאין הבשר ראוי לאכילת כהנים, מכל מקום הואיל ונעשה הפסול לאחר שזרק הדם, וכבר היה בו שעת היתר לכהנים, אין מועלים בו. **וְאִיזוּ הִיא** בהמת הקדשים שֶׁלֵּא הִיא לָהּ שַׁעַת הִיתָר לְכַהֲנָיִם ומועלים בה, שֶׁנִּשְׁחַטָה וחשב בשעת השחיטה על מנת לאוכלה חוץ לזמנָה או חוץ למוקמָה. ו**שֶׁקִּיבְלוּ** את דמה כהנים פְּסוּלִין, כגון בעלי מומים או טמאים. וְזָרֵקוּ – או זרקו כהנים פסולים אֶת דְּמָהּ. והוא הדין כשהעבודה נעשתה על ידי כהנים כשרים, אלא שנעשתה שלא כדון, כגון ששחטה בדרום, ושאר פסולים השנויים ברישא, שבכל אלו לא היה שעת היתר לכהנים, אף על פי שנפסלה הזבח, מועלים בו.

גמרא

קִתְּגִי – שנינו במשנה, **קְדָשֵׁי קְדָשִׁים שֶׁשֶׁחֲטָן בְּדָרוֹם מוֹעֲלִין בָּהֶן**. מקשה הגמרא: **פְּשִׁיטָא** – הלא פשוט הוא דין זה ולמה הוצרכה המשנה להשמיעו, מוסיפה הגמרא לבאר את הקושיא, וכי **מִשּׁוּם דְּשִׁחִיטָתָן** (–ששחטן) בְּדָרוֹם אִפְיָקִינוּן – היא סברא שביצאו מִיַּד מְעִילָה, והרי דווקא כשנעשה הקרבן בהכשר הוא יוצא מידי מעילה, אבל לא כשנעשה בפסול. מתרצת הגמרא: **אִיצְטְרִיף** – הוצרך התנא להשמיענו, כִּלְקָא דַּעְתָּךְ אִמְיָנָא – שהיה עולה על דעתך לומר, **הוֹאִיל וְאִמֶּר עוֹלָא אִמֶּר רַבִּי יוֹחָנָן**, קְדָשִׁים שֶׁמָּתוּ טְרַם שֶׁנִּעֲשֶׂתָהּ בהם עבודה, יִצְאוּ מִיַּד מְעִילָה דְּבַר תּוֹרָה – מדין תורה, והטעם, מפני שאינם ראויים לכלום, לא לגבוה, וגם לא לקדושת דמים, כי אין

פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, ויצאו מכלל 'קדשי ה', **הֲכִי נִמְי' –** כמו כן הייתי אומר, **קְדָשֵׁי קְדָשִׁים לְגַבִּי** שחיטתם בדרום, כְּמָה דְּהִתְקַיְּנוּן דְּמִי – הרי הם כמו שחונקם והרגם, כי גם הם אינם ראויים לכלום, ולא ימעלו בהם, **קָא מְשַׁמְעֵ לָן** – לכך הוצרכה המשנה להשמיענו שמועלים בהם, ואינם דומים לקדשים שמתו, כי קְדָשִׁים שֶׁמָּתוּ לֹא חֲזוּ –אינם ראויים כָּלָל, אֲכָל דָּרוֹם, נְהִי –האף אמנם) **דְּאִינוּ רֵאוּי לְקְדָשֵׁי קְדָשִׁים אֲכָל רֵאוּי הוּא** לְקְדָשִׁים קָלִים, כמו ששנינו ב**בובאים (נה)** 'קדשים קלים, שחיטתן בכל מקום בעזרה'.

מוסיפה הגמרא לבאר מדוע צריכה המשנה להשמיענו בכל פסולי הקדשים שיש בהם מעילה. שואלת הגמרא: **לְמָה לִי לְמִיתְּגִי** (–לשנות) **כָּל הֲנִי** – את כל הפסולים המנויים במשנה להשמיענו שמועלים בהם, ולא הסתפק התנא להשמיע באחד מהם, שאף על פי שלא נעשה כמצותו מועלים בו, וממנו נלמד לשאר הפסולים. משיבה הגמרא: **צְרִיכִי, דְּאִי תִּנָּא** – שאם היה שונה שֶׁחֲטָן בְּדָרוֹם וְקִיבֵל דָּמָן בְּצַפּוֹן בלבד, הייתי אומר, **הֲכָא דְאִית בְּהוּ מְעִילָה** – רק כאן יש בהם מעילה, מִשּׁוּם דְּכַבְּלָה בְּצַפּוֹן הוּא – שהקבלה שהיא עיקר העבודה נעשתה בצפון, שהוא המקום הראוי לה, ולפי שנעשתה כאן עיקר העבודה בכשרות, הרי זה מועיל להחשיב את הקרבן שהיה בכלל 'קדשי ה', **אֲכָל שֶׁחֲטָן בְּצַפּוֹן וְקִיבֵל דָּמָן בְּדָרוֹם**, הוֹאִיל וְקִיבֵל בְּדָרוֹם הוּא – מאחר שהקבלה, שהיא עיקר העבודה, נעשתה בדרום, שאינו המקום הראוי לה, הייתי אומר **שֶׁנִּפְיָק** – הרי הוא יוצא מִיַּד מְעִילָה, והרי הוא כמו בהמת קדשים שמתה, ואין מועלים בה, לכך הוצרך להשמיענו שמכל מקום מועלים בו. **וְאִי תִּנָּא הָא' –** את אלו, דהיינו 'שחטן בדרום', או 'קיבל דמן בדרום' בלבד, הֲנִוָּה אִמְיָנָא – הייתי אומר שבאלו מועלים, לפי שנעשו ביום, ויִמְטָא (–יום) זְמַן תְּקַרְבָּה הוּא, ולכן הועילו העבודות שנעשו בו להחשיבן ל'קדשי ה', **אֲכָל שֶׁחֲטָה בְּלַיְלָה וְזָרֵק בַּיּוֹם**, הרי הלַיְלָה לֹא (–אינו) זְמַן תְּקַרְבָּה, וְהָאִי (–זהו) דְּשֶׁחֲטָ בְּלַיְלָה, **אִימָא** – הייתי אומר דְּנִפְיָק מִיַּד מְעִילָה, מפני שנחשב כקדשים שמתו, ומשום כך הוצרך התנא להשמיענו שאף אם שחט בלילה מועלים בו. **וְאִי תִּנָּא שֶׁחֲטָה בְּלַיְלָה**, הֲנִוָּה אִמְיָנָא הוֹאִיל (וקבל) [וְזָרֵק] דְּמָה בַּיּוֹם, והיא עיקר העבודה, לפיכך אִית (–יש) בָּהּ מְעִילָה, אֲכָל שֶׁחֲטָן בַּיּוֹם וְזָרֵק דָּמָן בְּלַיְלָה, שעיקר העבודה היתה בלילה, הייתי אומר הוֹאִיל וְלֵילָה לֹא זְמַן תְּקַרְבָּה הוּא, כְּמִאֵן דְּהִתְקַיְּנוּן דְּמִי – הרי זה נחשב כאילו הרגה, וְלֹא אִית בְּהוּ (–ואין בהם) מְעִילָה, קְמַשְׁמַע לָן – משמיענו התנא שגם בזה מועלים, משום ש'לילה' אינו נחשב כקרבן ששחטו שלא בזמנו, שהרי הלילה הולך אחר היום, ונחשב שנעשה בזמן הראוי להקרבה, אלא שיש פסול בשחיטה.

הגמרא מקשה על מה ששנינו שקדשי קדשים שחשב עליהם בשעת שחיטתם לאוכלם חוץ לזמנם, או חוץ למקומם, מועלים בהם. מקשה הגמרא: **חֲוִין לְזַמְנֵי' וְחֲוִין לְמוֹקְמוֹ' לְמֵאָה חֲזוּ** – כלומר, מובן הדבר באופנים הקודמים, כמו 'דרום' ו'לילה', שמועלים בהם, מפני ש'דרום' ראוי לקדשים קלים, ו'לילה' אינו נחשב מחוסר זמן, אולם 'חוץ לזמנו' ו'חוץ למקומו', למה הם ראויים, הרי אין אימוריהם ראויים לגבוה ולא בשרם לכהנים, והרי הם כקדשים שמתו, ומדוע מועלים בהם. מתרצת הגמרא: **הוֹאִיל וּמְצִיין לְפִיגוּלִין** – הדין הוא שאין נקבע על הקרבן שם פיגול בשחיטה, להתחייב כרת על אכילתו, עד שיעשו בו כל שאר העבודות עד אחר הזריקה, ומאחר ששחיטת פיגול מועילה לכך, שמכוחה יקבע הקרבן בפיגול בשעת הזריקה, משמע שעדיין אינה יוצאת מקדושתה על ידי שחיטה פסולה זו, ולפיכך מועלים בהם.

פסולה זו, ולפיכך מועלים בהם.

ואם עלו ירדו.
 שואלת הגמרא: **מאי איכא** – ומה ההבדל בין מעילה דאורייתא למעילה דרבנן. משיבה הגמרא: במעילה דאורייתא, משלמין הומש בנוסף לדמי הקרן, אבל במעילה דרבנן לא משלמים חומש. תמדה הגמרא: ומי איכא מעילה מדרבנן – וכי מצינו שתקנו חכמים איסור מעילה מדבריהם. משיבה הגמרא: אין – כן, דאמר עולא אמר רבי יוחנן, קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה. ומכך שהוסיף עולא את המילים 'דבר תורה', אלמא – מוכח מזה, שרק מדרבנן יצאו, לא אית להון – אין בהם מעילה, אבל מדרבנן, אית בהון – יש בהם איסור מעילה, הךא נמי – כמו כן תתפרש המשנה לפי רבה שאיסור המעילה הוא רק מדרבנן.
 הגמרא מקשה על רבה: ל'מא – האם נאמר שתנינא במשנתנו להא דעולא, שמועלים מדרבנן בקדשים שמתו, שכן לדעת רבה, שחיטת דרום הרי היא כמו שמתה הבהמה ואם עלתה תרד, ועל כרחנו לומר שמה ששנינו במשנה שמועלים בה, היינו מדרבנן, ואם כן קשה מה הוצרך עולא להשמיענו שקדשים שמתו מועלים בהם מדרבנן, הרי דין זה כבר נשנה במשנתנו. מתרצת הגמרא: אמר רבי יוחנן, אף על גב דתנינא במשנה שכשנשחטו בדרום יש בהם מעילה מדרבנן, איצטריך – הוצרכנו לדינו דעולא, סלקא דעתך אמינא – שהיה עולה בדעתך לומר, הךא לא בדילין מנהון – קדשים שנשחטו בדרום אין בני אדם בדילים מהם, שהרי נשחטו בכשרות, אלא ששינה בשחיטתם, ולכן גזרו בהם מעילה, אכל קדשים שמתו הואיל ובדילין מנהון, שהם נבלות והם מאוסים, אמא – הייתי אומר, אפילו מעילה מדרבנן לא תהיה בהם שהרי בדילים מהם ואין צורך לגזור בהם, קא משמע לן – לכך הוצרך עולא להשמיענו שגם בהם גזרו איסור מעילה.
 הגמרא מקשה על עולא: מתו נמי תנינא – כלומר אם אכן בא עולא להשמיענו שקדשים שמתו מועלים בהם, הרי מהמשנה להלן (ט) מוכח שאין מועלים בהם. ששנינו, הנהנה מן התפלות בעלת מום כשהיא זיהה, כגון שתלש ממנה צמר, או חרש בה עד שהכחישה, לא מעל עד שפגום – שיחש משויה שוה פרוטה, שכלל אמרו בהלכות זביחה (משנה שם), כל דבר שיש בו פגם, לא מעל עד שיפגום, ושאיין בו פגם, כיון שנהנה מעל. כלומר דבר שדרכו להיפגם על ידי השימוש בו, אין מועלים בו עד שיפגום בשוה פרוטה ויגם יהנה ממנו בשוה פרוטה, ודבר שאין דרכו להיפגם על ידי השימוש בו, גם אם לא פגם בו מעל, כל שנהנה בו בשוה פרוטה. ומאחר שחטאת בעלת מום עומדת להיפדות, ושוויה נפחת על ידי תלישת הצמר, צריך שיפגום בה בשוה פרוטה. וכשנהנה ממנה כשהיא מתה, וכבר אינה עומדת לדמיה, שהרי אין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, ונמצא שאין השימוש בה פוגם אותה, דינה הוא, בין דנהנה כל שהיא – כלומר בשוה פרוטה, אף על פי שלא פגם מעל, ובודאי שהכוונה רק מדרבנן, כי לאחר מיתה כולם מודים שלא מועלים מהתורה, וישמע שדווקא בחטאת שקדושתה חמורה, שבאה לכפרה, מועלים אף לאחר מיתה, אבל שאר קדשים, כגון עולה ואשם ושלמי ציבור, שאינם באים לכפרה, אין מועלים בהם לאחר מיתה, וקשה לעולא שאמר שבכל קדשי מועלים לאחר מיתה. מתרצת הגמרא: לעולם הדין כעולא, שמועלים בכל הקדשים, ולא באה המשנה אלא להשמיענו שאף בחטאת מועלים, דל'קא דעמד

במשנה (ובחסים פד) ובברייתא (שם) מובאת מחלוקת בין רבי יהודה לרבי שמעון לגבי הקרבנות הפסולים שעלו על המזבח בדיעבד, אלו מהם ירדו ואלו לא ירדו. רבי שמעון לומד מהפסוק (ויקרא א) 'זאת תורת העולה', שתיבת 'תורת העולה' באה לרבות את כל הקרבנות הפסולים שאם עלו לא ירדו ובלבד שיהא פסולם בקודש כמבואר להלן (ג). ורבי יהודה אף הוא סובר בשאר הפסולים שאם עלו לא ירדו, כגון לן, יוצא, וטמא, ושאר פסולים המבוארים במשנה שם, אך ממעט ממה שנאמר (שם) 'זאת תורת העולה היא העולה' וגו' 'זאת היא לשון מיעוט, וכן 'היא', והיא של המילה 'העולה' אף היא לשון מיעוט, כי משמעה העולה המיוחדת כשרה ולא כל עולה. הרי כאן שלשה מיעוטים. למעט נשחטה בלילה, נשפך דמה, ויצא דמה מחוץ לקלעים, שאם עלו ירדו. והטעם שנתמעטו אלו, משום ששאר הפסולים נמצא להם היתר בקדשים, כגון לינה, מצינו שכשרה באימורים (שם) שאם עלו לא ירדו לפיכך כשרה גם בדם. וכן יוצא, כשר בבמה וכו'. אבל שלשת אלו לא נמצא להם הכשר בקדשים.
 הסוגיא שלפנינו דנה בענין הפסולים השנויים במשנה, שעלו על המזבח, אם ירדו או לא: איכא להו – נסתפקו בני הישיבה לגבי הפסולים השנויים במשנה, כגון שחטן בדרום, או קיבל דמן בדרום. אי –אם] עלו בדיעבד על המזבח. מהו שיירדו – האם צריך להורידם או לא. משיבה הגמרא, שנחלקו בזה אמוראים: ר'בה אמר אם עלו ירדו, ר' יוסף אמר את מחלוקת רבה ור' יוסף: אליבא דרבי יהודה לא תיבעי לך – לדעת רבי יהודה (ובחסים פד) שמייעט מ'זאת', 'היא', 'העולה', שלושה דברים, והם, נשחטה בלילה, נשפך דמה, ויצא דמה מחוץ לקלעים, שאם עלו ירדו, דבולי עולא – ר'בה ור' יוסף] לא פליגי, ושניהם סוברים דגם בעניננו, בקדשים שנשחטו בדרום או קיבל דמם בדרום, אם עלו ירדו, כי בודאי ששינוי מקום השחיטה גרוע משלושת הדברים שמייעטן רבי יהודה. כי פליגי, אליבא דרבי שמעון, הסובר בכל הפסולים שפסולם בקודש, שאם עלו לא ירדו. ר' יוסף שאמר שבפסולים שבמשנה 'אם עלו לא ירדו', סובר כרבי שמעון, וכשם שאמר רבי שמעון לענין אם שינה את מקום נתינת הדמים ונתן את הנתינים למעלה מחוט הסיקרא, למטה, או שנתן הנתינים למטה נתן למעלה, שאם עלו לא ירדו, כמו כן כששינה את מקום השחיטה ושחט בדרום, סובר רבי שמעון שאם עלו לא ירדו. ור'בה אמר לך, עד כאן לא קאמר רבי שמעון שאם עלו לא ירדו, אלא בנתינין למטה שנתנו למעלה או בנתינין למעלה שנתנו למטה, ששינה רק את מקום נתינת הדם, ולעולם דשחטן וקבל דמן בצפון – אבל השחיטה והקבלה היו בצפון, אכל הךא – כאן, בין דשחטן בדרום, הואיל ושינה בשחיטה, שהיא תחילת העבודה, גם רבי שמעון מודה שירדו, משום דכ'מאן דתנינא דמי – שנחשב כמו שהרג את הבהמה, שבוה בודאי הדין הוא שאם עלו ירדו.
 הגמרא מקשה על רבה מהמשנה: תנן במשנתנו, 'קדשי קדשים ששחטן מועלין בהן', בשלמא לר' יוסף ניהא – מובנת המשנה, שלפיכך מועלים בהן, משום שעדיין לא יצאו מקדושתן, שהרי אם עלו לא ירדו. אל' לר'בה הסובר שאם עלו ירדו, הרי יצאו לגמרי מקדושתן, והם כקדשים שמתו, אם כן קשיא, מאי – מהו זה ששנינו] 'מועלין בהן', הרי במעילה בקדשים נאמר (ויקרא טו) 'מקדשי ה', ואלו יצאו מכלל קדשי ה'. מתרצת הגמרא: מה ששנינו שמועלים בהם, הוא רק מדרבנן, אבל מהתורה אין בהם קדושה,

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' ב

שמחורין להן את אבידתן, אלא שנתנו להן שפך על כר. נאמר בפסוק לאחר קריעת ים סוף, 'ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף וגו'', שואלת הגמרא, מפני מה נאמר אחות אהרן, ולא נאמר אחות משה, ומשיבה, אמר רב עמרם אמר רב, ואמרי לה אמר רב נחמן אמר רב, מלמד שהיתה מרים מתנבאה כן, עוד בטרם נולד משה, כשהיא רק אחות אהרן ולא אחות משה.

'ותאמר לה פת פתעה היליבי את תילד תהה ותינקהו לי ואתן את שכרך, ותקח האשה הילד ותניקהו', מבארת הגמרא, אמר רבי חמא ברבי חנינא, נורקה בה רוח נבואה והיא מתנבאה, ואינה יודעת מה מתנבאה, שלשן 'היליבי' בנוטריקון, היינו תא – תינקו זה, שליבי – שלך הוא, ואכן כך הדבר שהרי היה בנה של יוכבד. הניקי אותו! ואני אתן את שכרך, אמר רבי חמא ברבי חנינא לא הדין לצדיקים